

*dr Patrycja Graca-Gelert*<sup>1</sup>

Katedra Ekonomii II  
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

## **Wpływ funduszy unijnych na zróżnicowanie dochodów w Polsce – przykład dopłat bezpośrednich i rent strukturalnych**

### WPROWADZENIE

Obok zwiększenia się obrotów w handlu zagranicznym, napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych i emigracji zarobkowej Polaków do pozostałych państw Unii Europejskiej, jednym z najważniejszych efektów gospodarczych członkostwa w Unii Europejskiej – zarówno antycypowanego, jak i faktycznego – wymienianych w literaturze był i nadal jest napływ funduszy unijnych do Polski. Wszystkie wymienione konsekwencje członkostwa w UE stanowią także potencjalne istotne determinanty zróżnicowania dochodów gospodarstw domowych w Polsce.

W literaturze ekonomicznej bardzo mało miejsca poświęca się wpływowi członkostwa w UE (lub wcześniej – we wspólnotach europejskich) na nierówności dochodów gospodarstw domowych w krajach członkowskich. W szczególności brakuje badań poświęconych wpływowi funduszy pomocowych na rozpiętości dochodów. W obliczu istnienia takiej luki, tym bardziej istotne wydaje się podjęcie próby jej uzupełnienia, zadając pytanie, jaka była/jest rola funduszy unijnych w kształtowaniu zróżnicowania dochodów gospodarstw domowych w Polsce?

Celem niniejszego artykułu jest nakreślenie ogólnych ram teoretycznych wpływu funduszy unijnych na zróżnicowanie dochodów gospodarstw domowych w Polsce oraz ilościowe oszacowanie tego oddziaływania dla dopłat bezpośrednich oraz rent strukturalnych. Realizacji tych celów odpowiadają kolejne części niniejszego artykułu.

---

<sup>1</sup> Adres korespondencyjny: Al. Niepodległości 162, 02-554 Warszawa, tel. +48 22 564 9357, e-mail: pgraca@sgh.waw.pl.

OGÓLNA OCENA WPŁYWU FUNDUSZY UNIJNYCH  
NA ZRÓŻNICOWANIE DOCHODÓW W POLSCE

Ogólnie rzecz ujmując, fundusze unijne oddziałują na zróżnicowanie dochodów na dwa sposoby – bezpośredni i pośredni. Przykładem transferów pieniężnych z UE, które wywierają bezpośredni wpływ na nierówności dochodów jest część środków pomocowych przeznaczana na dopłaty dla gospodarstw domowych użytkujących gospodarstwo rolne<sup>2</sup>. Dopłaty te stanowią ich dodatkowe źródło dochodu, czyli oddziałują wprost na zróżnicowanie dochodów tej grupy społeczno-ekonomicznej, a więc także – na ogólny jego poziom. Oznacza to, że bezpośredni wpływ funduszy unijnych należy rozumieć jako ich bezpośredni wkład w dochód gospodarstwa domowego. Istotnie, przeważająca część środków pomocowych z UE trafiająca do Polski przyczynia się wprost do zmiany rozpiętości dochodów, jako że środki te zwykle stają się czymś źródłem dochodu.

Z kolei pośrednie oddziaływanie transferów unijnych polega na wtórnym tworzeniu dochodów w konsekwencji napływu środków pomocowych. Za przykład mogą posłużyć fundusze przeznaczone na realizację inwestycji infrastrukturalnych. Można sobie wyobrazić, że budowa sieci transnarodowych przyczynia się pośrednio do zmiany dochodów niektórych gospodarstw domowych zamieszkujących obszary będące w bezpośrednim sąsiedztwie tych sieci. Transfery unijne wpływają podobnie – pośrednio – na dochody osób bezrobotnych korzystających ze szkoleń, mających na celu zmianę kwalifikacji tych osób, które w wyniku wzięcia udziału w takich szkoleniach znalazły pracę.

Oddziaływanie funduszy unijnych na zróżnicowanie dochodów – ocena *ex ante* – można by także podzielić ze względu na cel przeznaczenia środków pomocowych – wspieranie konkurencyjności i spójności. Początkowo mogłoby się wydawać, że jest to po prostu podział ze względu na efektywność (konkurencyjność) i sprawiedliwość (spójność), jednakże definicje konkurencyjności i spójności prowadzą do bardziej złożonych wniosków. Najbardziej ogólna definicja konkurencyjności stosowana przez Komisję Europejską [Komisja Europejska, 2003, s. 7] jest następująca: „Konkurencyjność danego kraju należy rozumieć jako wysokie i rosnące standardy życia, którym towarzyszy możliwie najniższy poziom przymusowego bezrobocia w ujęciu zrównoważonym” lub „Konkurencyjność jest to zdolność gospodarki do zapewnienia społeczeństwu wysokich i rosnących standardów życia oraz wysokiego poziomu zatrudnienia dla wszystkich osób skłonnych do pracy w ujęciu zrównoważonym” [tamże, s. 19]. Konkurencyjność definiowana jest nie tylko na poziomie Unii Europejskiej jako ugrupowania, ale także na poziomie poszczególnych krajów członkowskich, regionów, miast, czy przedsiębiorstw. Na przykład, przez konkurencyjność w ujęciu

---

<sup>2</sup> Innym przykładem jest wynagrodzenie pochodzące ze środków unijnych dla osób szkolących osoby bezrobotne.

regionalnym rozumie się osiągnięcie wysokich wyników produktywności, mierzonej regionalnym PKB na przepracowaną godzinę [Komisja Europejska, 2003, s. 11]. Spójność natomiast rozpatrywana jest w trzech wymiarach – gospodarczym, społecznym i przestrzennym. Wszystkie trzy definicje spójności można przedstawić w następujący sposób: „Wzrost spójności gospodarczej polega na zmniejszeniu różnicowań w poziomie rozwoju gospodarczego pomiędzy obszarami bogatymi a biednymi. Spójność społeczna jest mierzona za pomocą wskaźnika stopy bezrobocia, ale coraz częściej jako miernik uwzględnia się stopę partycypacji (miernik określający, jaka część ludności w wieku produkcyjnym znajduje zatrudnienie). Wzrost spójności społecznej polega na zmniejszaniu różnicowań w wykorzystaniu kapitału ludzkiego pomiędzy poszczególnymi obszarami. Spójność terytorialna (przestrzenna) jest mierzona czasem przejazdu do danego obszaru komunikacją lotniczą, drogową i kolejową. Używa się także wskaźnika ilości konsumentów osiągniętych w danym czasie. Wzrost spójności terytorialnej (przestrzennej) polega na eliminowaniu barier dostępności do regionów peryferyjnych poprzez ich lepsze powiązanie z obszarami centralnymi Wspólnoty” [www.funduszeuropejskie.gov.pl].

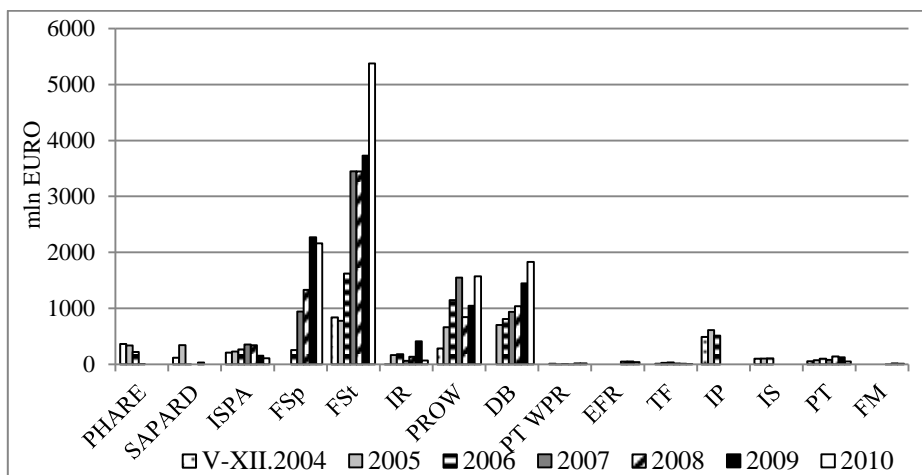
Z podanych powyżej definicji konkurencyjności i spójności stosowanych przez Unię Europejską wynika, że podział funduszy ze względu na rodzaj oddziaływania na zróżnicowanie dochodów związany z celem przeznaczenia środków pomocowych nie jest rozłączny. Wydaje się, że na najwyższym poziomie ogólności zarówno wspieranie konkurencyjności, jak i spójności powinno przyczyniać się do zmniejszania się rozpiętości dochodów. W przypadku wspomaganie konkurencyjności mowa jest bowiem o dążeniu do możliwie najniższego poziomu przymusowego bezrobocia. Jako że bezrobotni należą – ogólnie rzecz ujmując – do grupy osób o najniższych dochodach, ograniczanie bezrobocia sprzyja także zmniejszaniu nierówności dochodów. Podobnie, we wspieraniu spójności społecznej zakłada się zmniejszanie skali bezrobocia mierzonej wskaźnikiem stopy bezrobocia oraz zwiększanie odsetka ludności w wieku produkcyjnym znajdującym zatrudnienie.

O ile można sobie wyobrazić, że fundusze przeznaczone na wspomaganie spójności z dużym prawdopodobieństwem będą się przyczyniać ogólnie do zmniejszania zróżnicowania na wielu płaszczyznach – także ekonomicznych, czyli m.in. dochodów<sup>3</sup> – o tyle środki pomocowe mające na celu wspieranie konkurencyjności nie oddziałują w jednoznaczny sposób na nierówności dochodów. Wspieranie konkurencyjności niesie ze sobą na przykład wzrost premii za wykształcenie czy kwalifikacje, co jednoznacznie wynika z celu wspierania konkurencyjności – osiągnięcia wysokiego poziomu produktywności. Jak wynika

<sup>3</sup> Polityka wspomaganie spójności nie ma na celu jedynie wyrównywania dochodów między krajami, czy w obrębie krajów i regionów, lecz także wyrównywanie szans uzyskiwania dochodów, na przykład poprzez wspieranie edukacji, szkoleń i zmianę kwalifikacji pracowników.

z wielu badań, wzrost premii za wykształcenie i kwalifikacje stanowią jedną z głównych determinant zwiększania się nierówności wynagrodzeń i dochodów w wielu krajach, w tym w Polsce.

Należy także dodać, że część przedakcesyjnej pomocy unijnej dla Polski była nastawiona na wspomaganie i przyspieszanie procesów transformacji gospodarczo-systemowej (np. PHARE). Kierowanie środków pomocowych na rozwój gospodarki rynkowej w Polsce następowało głównie w pierwszej połowie lat 90., niemniej jednak nie należy zapominać, że ich oddziaływanie jest rozłożone w czasie. Trudno także oszacować moment wygaśnięcia tego wpływu. Oceniając potencjalne oddziaływanie funduszy unijnych nastawionych na wspieranie gospodarki rynkowej należy stwierdzić, że przyczyniały się one raczej do pogłębiania zróżnicowania dochodów, aniżeli do ich ograniczania. Wiele prac badawczych poświęconych rozpiętości dochodów w Polsce w latach 90. wskazuje na istotną rolę procesów transformacyjnych w zwiększaniu nierówności dochodów.



**Rysunek 1. Napływ środków pomocowych\* z UE do Polski, 1.05.2004–2010**

\* FSp – Fundusz Spójności, FSt – Fundusze Strukturalne, IR – Interwencje Rynkowe, PROW – Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich, DB – Dopłaty bezpośrednie, PT WPR – Pozostałe transfery w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, EFR – Europejski Fundusz Rybacki, TF – Transition Facility, IP – Instrument Płynności, IS – Instrument Schengen, PT – Pozostałe transfery, FM – Fundusze Migracyjne.

Źródło: opracowanie na podstawie danych Ministerstwa Finansów [[www.mf.gov.pl](http://www.mf.gov.pl)].

Niezależnie od omówionych powyżej potencjalnych kanałów wpływu środków pomocowych z Unii Europejskiej na zróżnicowanie dochodów w Polsce, pomoc unijna przyczyniała się i wciąż przyczynia się do zwiększenia tempa wzrostu gospodarczego i rozwoju ekonomicznego, co sprawia, że nierówności dochodów powinny stawać się mniej dolegliwe dla społeczeństwa. Omawiając wpływ funduszy unij-

nych na zróżnicowanie dochodów na tak dużym poziomie ogólności trudno jest jednoznacznie ocenić kierunek i siłę tego oddziaływania. Wydaje się, że stosunkowo dobrze można zbadać wpływ dwóch rodzajów funduszy – dopłat bezpośrednich i rent strukturalnych – co wynika z dobrego ich wyodrębnienia w danych jednostkowych badań budżetów gospodarstw domowych (BBGD) GUS dotyczących dochodów. Obie kategorie funduszy stanowią znaczną część środków pomocowych przekazywanych Polsce. Właśnie tym dwóm źródłom dochodów poświęcona jest analiza w kolejnej części niniejszego opracowania.

#### BADANIE WPŁYWU DOPLAT BEZPOŚREDNICH I RENT STRUKTURALNYCH NA ZRÓŻNICOWANIE DOCHODÓW W POLSCE

Na potrzeby niniejszego studium dochód zdefiniowano jako dochód do dyspozycji gospodarstw domowych<sup>4</sup> (wg GUS) na jednostkę ekwiwalentną, przy czym zastosowano zmodyfikowaną skalę ekwiwalentności<sup>5</sup> OECD. Dochód z dopłat bezpośrednich został uwzględniony przez GUS w BBGD w 2004 r., natomiast dopiero w 2007 r. pojawiła się informacja na temat rent strukturalnych. Mimo że BBGD wykazywały, iż w 2004 r. niektóre gospodarstwa domowe otrzymywały dopłaty z UE – co jest niezgodne ze statystykami unijnymi – pominięto analizę wpływu dopłat unijnych na zróżnicowanie dochodów dla 2004 r. ze względu na to, że obliczenia wykazywały oddziaływanie bliskie zeru.

Wykorzystana metoda badawcza polega na dekompozycji współczynnika Giniego – została zaczerpnięta z badania Starka, Taylora i Yitzhakiego [Stark, Taylor, Yitzhaki, 1986] i jest ona następująca. Jedną z postaci współczynnika Giniego przedstawia wzór:

$$G_0 = \frac{2 \text{cov}[y_0, F(y_0)]}{\mu_0} \quad (1)$$

gdzie:  $G_0$  jest współczynnikiem Giniego dla dochodów gospodarstw domowych ogółem,  $y_0$  stanowi dochód gospodarstw domowych ogółem, a  $\mu_0$  i  $F(y_0)$ , odpowiednio, średni dochód i dystrybucję wszystkich dochodów w tej zbiorowości. Jeśli założymy, że dochód gospodarstw domowych można podzielić na  $K$  składników, czyli  $y_0 = \sum_{k=1}^K y_k$ , gdzie  $y_1, \dots, y_k$  to składniki dochodu, wtedy wzór (1) można zapisać i przekształcić następująco [Stark, Taylor, Yitzhaki, 1986, s. 725]:

<sup>4</sup> W dalszej części tekstu pod pojęciem „dochód” należy rozumieć dochód gospodarstw domowych.

<sup>5</sup> Skalę ekwiwalentności nazywamy wskaźnik pokazujący wpływ składu demograficznego gospodarstwa domowego na jego koszty utrzymania. Jej zastosowanie pozwala na porównywanie dochodów gospodarstw domowych o różnej charakterystyce.

$$G_0 = \frac{2 \sum_{k=1}^K \text{cov}[y_k, F(y_0)]}{\mu_0} = \quad (2)$$

$$= \sum_{k=1}^K \left( \frac{\text{cov}[y_k, F(y_0)]}{\text{cov}[y_k, F(y_k)]} \right) \times \left( \frac{2 \text{cov}[y_k, F(y_k)]}{\mu_k} \right) \times \left( \frac{\mu_k}{\mu_0} \right) = \quad (3)$$

$$= \sum_{k=1}^K R_k G_k S_k \quad (4)$$

gdzie:  $S_k$  jest udziałem  $k$ -tego składnika w dochodzie całkowitym ogółem,  $G_k$  stanowi współczynnik Giniego dla  $k$ -tego składnika dochodu, a  $R_k$  nazywany jest korelacją Giniego  $k$ -tego składnika dochodu i dystrybuanty dochodów całej zbiorowości:

$$R_k = \frac{\text{cov}[y_k, F(y_0)]}{\text{cov}[y_k, F(y_k)]}. \quad (5)$$

Właściwości współczynnika korelacji Giniego są mieszanką właściwości współczynników korelacji Pearsona i Spearmana (więcej na ten temat w [Stark, Taylor, Yitzhaki, 1986]). Wszystkie trzy składniki dekompozycji omawianego miernika mają łatwą interpretację w kontekście roli dopłat bezpośrednich oraz rent strukturalnych jako czynników oddziaływania na zróżnicowanie dochodów:

- 1) znaczenie ww. rodzajów funduszy w stosunku do całkowitego dochodu ( $S_k$ ),
- 2) zróżnicowanie dopłat bezpośrednich i rent strukturalnych ( $G_k$ ),
- 3) korelacja analizowanych rodzajów funduszy i całkowitego dochodu ( $R_k$ ).

Do wykonania obliczeń posłużyły następujące programy: Excel 2010, Statistica 10 oraz DAD 4.6. (Jean-Yves Duclos, Abdelkrim Araar and Carl Fortin, "DAD: a software for Distributive Analysis/Analyse Distributive", MIMAP programme, International Development Research Centre, Government of Canada, and CIRPÉE, Université Laval).

Analiza wyników z tabel 1–6 prowadzi do następujących wniosków – w latach 2005–2010 dopłaty bezpośrednie pogłębiały zróżnicowanie dochodów, natomiast renty strukturalne przyczyniały się od 2007 r. do ograniczania nierówności dochodów w Polsce. Należy także zauważyć, że o ile współczynnik korelacji Giniego dla rent strukturalnych przyjmuje dodatnią wartość w 2007 r., to w trzech kolejnych latach miara ta jest ujemna, co świadczy o zwiększeniu siły wpływu rent jako czynnika ograniczania rozpiętości dochodów.

Zróżnicowanie dochodów bez uwzględnienia dopłat bezpośrednich, mierzone współczynnikiem Giniego, w latach 2005–2010 było przeciętnie o 0,16% mniejsze niż dla całkowitego dochodu, natomiast w ujęciu bezwzględny – przeciętnie niższe o ok. 0,00051. Renty strukturalne przyczyniały się do obniżenia wartości współczynnika Giniego w latach 2007–2010 przeciętnie o 0,41%, a bezwzględnie – o 0,0013. W sumie, w konsekwencji otrzymywania dopłat

bezpośrednich i rent strukturalnych przez gospodarstwa domowe zróżnicowanie dochodów było mniejsze przeciętnie o 0,25% i 0,0008 w ujęciu absolutnym, co oznacza, że renty strukturalne oddziaływały silniej na nierówności dochodów niż dopłaty bezpośrednie. Generalnie należy jednak ocenić, że wyniki analizy na podstawie danych indywidualnych BBGD wskazują na niewielki – aczkolwiek dający się uchwycić w obliczeniach – wpływ obu rodzajów funduszy unijnych łącznie.

Jak dodatkowo wynika z tabel 1–6, dopłaty bezpośrednie wpływały na wzrost zróżnicowania dochodów, ponieważ ten składnik dochodu trafiał przede wszystkim do bogatszych grup społecznych – najprawdopodobniej wielkoobszarowych rolników – na co wskazuje wysoka wartość współczynnika korelacji Giniego dla dopłat bezpośrednich (powyżej 0,7 z wyjątkiem 2009 r.). W efekcie skrajnie nierówny rozkład dopłat, pomimo ich niewielkiego udziału w całkowitym dochodzie, powodował zwiększanie się nierówności dochodów. Z kolei renty strukturalne przyczyniały się do obniżania nierówności dochodów, co było konsekwencją niewielkiej korelacji rent z dystrybuantą całkowitego dochodu mimo bardzo nierównego rozkładu tego składnika dochodów.

Wyżej otrzymane wyniki obowiązują dla przyjętych założeń. Należy mieć na uwadze, że zmiana definicji dochodu, jednostki odniesienia w rozkładzie dochodów, skali ekwiwalentności itp. może mieć wpływ na uzyskane wyniki.

**Tabela 1. Dekompozycja współczynnika Giniego\*, 2005 r.**

Kategorie**	$S_k$	$G_k$	$R_k$	$S_k G_k R_k$ ***	$(S_k G_k R_k / G)$ ****
DB	0,003728965	0,99909967	0,716187552	0,002668234	0,008482052
D-DB	0,996271035	0,31414441	0,99402343	0,311102472	0,988963942
D	1	0,31457413	1	0,314574130	1

\* Współczynnik Giniego podany w tabeli przybiera wartości z przedziału [0;1]. \*\* Objasnienia: DB – dopłaty bezpośrednie, D-DB – dochód do dyspozycji pomniejszony o dopłaty bezpośrednie, D – dochód do dyspozycji. \*\*\* Udział absolutny we współczynniku Giniego dla dochodu całkowitego. \*\*\*\* Udział względny we współczynniku Giniego dla dochodu całkowitego.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych jednostkowych BBGD.

**Tabela 2. Dekompozycja współczynnika Giniego\*, 2006 r.**

Kategorie**	$S_k$	$G_k$	$R_k$	$S_k G_k R_k$ ***	$(S_k G_k R_k / G)$ ****
DB	0,004706091	0,99850614	0,740282928	0,003478635	0,011159948
D-DB	0,995293909	0,31118965	0,990774774	0,306867879	0,984475132
D	1	0,31170709	1	0,311707090	1

Uwagi jak w tabeli 1.

Źródło: jak w tabeli 1.

**Tabela 3. Dekompozycja współczynnika Giniego\*, 2007 r.**

Kategorie**	$S_k$	$G_k$	$R_k$	$S_k G_k R_k$ ***	$(S_k G_k R_k / G)$ ****
DB	0,004337373	0,99870888	0,763898134	0,003309033	0,010406181
R	0,001974467	0,99726161	0,113905378	0,000224287	0,000705332
FU	0,00631184	0,99689533	0,571284872	0,003594664	0,011304425
D-DB	0,995662627	0,31759042	0,991024475	0,313374735	0,985494468
D-R	0,998025533	0,31913925	0,996246702	0,317313661	0,997881521
D-FU	0,99368816	0,31876596	0,987224944	0,312707411	0,98339588
D	1	0,31798731	1	0,317987310	1

Uwagi \*, \*\* i \*\*\*\* jak w tabeli 1. \*\* Dodatkowe objaśnienia: R – renty strukturalne; D-R – dochód do dyspozycji pomniejszony o renty strukturalne; D-FU – dochód do dyspozycji pomniejszony o dopłaty bezpośrednie i renty strukturalne łącznie; FU – suma dopłat bezpośrednich i rent strukturalnych.

Źródło: jak w tabeli 1.

**Tabela 4. Dekompozycja współczynnika Giniego\*, 2008 r.**

Kategorie**	$S_k$	$G_k$	$R_k$	$S_k G_k R_k$ ***	$(S_k G_k R_k / G)$ ****
DB	0,005915038	0,99816108	0,714810484	0,004220356	0,013337024
R	0,001767252	0,99706515	-0,054255399	-0,000095602	-0,000302117
FU	0,00768229	0,99633325	0,545132223	0,004172508	0,013185816
D-DB	0,994084962	0,31616314	0,987429746	0,310342280	0,980732976
D-R	0,998232748	0,31767825	0,996758889	0,316089022	0,998893631
D-FU	0,99231771	0,31742866	0,984137418	0,309993525	0,979630853
D	1	0,31643912	1	0,316439120	1

Uwagi jak w tabeli 3.

Źródło: jak w tabeli 1.

**Tabela 5. Dekompozycja współczynnika Giniego\*, 2009 r.**

Kategorie**	$S_k$	$G_k$	$R_k$	$S_k G_k R_k$ ***	$(S_k G_k R_k / G)$ ****
DB	0,005230103	0,99778628	0,660707459	0,003447919	0,010982849
R	0,001904347	0,99677649	-0,031611232	-0,000060005	-0,000191136
FU	0,007134451	0,99550276	0,477694371	0,003392760	0,010807149
D-DB	0,994769897	0,31392554	0,98935647	0,308959876	0,984147266
D-R	0,998095653	0,31525121	0,996199141	0,313454919	0,998465577
D-FU	0,992865549	0,31526495	0,985512348	0,308480845	0,982621381
D	1	0,31393663	1	0,313936630	1

Uwagi jak w tabeli 3.

Źródło: jak w tabeli 1.



**Tabela 6. Dekompozycja współczynnika Giniego\*, 2010 r.**

Kategorie**	$S_k$	$G_k$	$R_k$	$S_k G_k R_k$ ***	$(S_k G_k R_k / G)$ ****
DB	0,006972299	0,99855663	0,839610235	0,005845564	0,01822471
R	0,002135475	0,99649094	-0,051600866	-0,000109806	-0,000342341
FU	0,009107774	0,9965862	0,634379827	0,005758064	0,01795191
D-DB	0,993027701	0,31932074	0,986813341	0,312912925	0,975568293
D-R	0,997864525	0,32223865	0,995891116	0,320229304	0,998378559
D-FU	0,990892226	0,3208364	0,982647292	0,312397620	0,973961728
D	1	0,32074938	1	0,320749380	1

Uwagi jak w tabeli 3.

Źródło: jak w tabeli 1.

## PODSUMOWANIE

Liczebność, złożoność i wartość wszystkich unijnych programów pomocowych skłania do postawienia hipotezy, że pomoc z UE musiała odgrywać i nadal odgrywa dużą rolę w kształtowaniu podziału dochodów i ich zróżnicowania w Polsce. Ocena tego wpływu jest jednak niezwykle trudnym zadaniem. Po pierwsze, występują trudności z przypisaniem beneficjentów funduszy konkretnym osobom, gospodarstwom lub grupom w rozkładzie dochodów. Po drugie, środki pomocowe z UE mogą oddziaływać dwojako na podział dochodów – bezpośrednio i pośrednio, co zwiększa złożoność analizy. Po trzecie, fundusze oddziałują na bardzo wiele sfer gospodarowania równocześnie – a zatem także poprzez liczne kanały na zróżnicowanie dochodów – a wpływ ten jest często rozłożony w czasie.

Mimo że badanie empiryczne wpływu dopłat bezpośrednich oraz rent strukturalnych na nierówności dochodów w Polsce prowadzi do wniosku, że oddziaływanie to było bardzo nieznaczne, to udało się ustalić, że oba te źródła dochodów łącznie powodowały zmniejszenie się zróżnicowania dochodów w porównaniu ze scenariuszem, w którym te kategorie zostałyby pominięte. Bardziej szczegółowa analiza pokazuje, że spadek rozpiętości dochodów był jedynie efektem rent strukturalnych, dopłaty bezpośrednie natomiast oddziaływały w kierunku zwiększania rozpiętości dochodowych gospodarstw domowych, co wynikało prawdopodobnie stąd, że ich beneficjentami byli przeważnie wielkoobszarowi rolnicy.

## LITERATURA

- GUS, 2012, *Budżety Gospodarstw Domowych w 2011 r.*, GUS, Warszawa.  
 Komisja Europejska, 2003, *European Competitiveness Report 2003*, Commission Staff Working Document, nr SEC(2003)1299.

Stark O., Taylor J.E., Yitzhaki S., 1986, *Remittances and inequality*, "The Economic Journal", t. 96, nr 383.

[www.funduszeuropejskie.gov.pl](http://www.funduszeuropejskie.gov.pl) (dostęp 23.10.2011).

[www.mf.gov.pl](http://www.mf.gov.pl) (dostęp 30.08.2011).

### *Streszczenie*

Zwiększony napływ funduszy unijnych do Polski oddziaływał na nierówności dochodów gospodarstw domowych na bardzo wielu płaszczyznach. Dokładne zbadanie wpływu środków pomocowych na zróżnicowanie dochodów jest bardzo złożonym problemem badawczym. Po pierwsze, występują trudności z przypisaniem beneficjentów funduszy konkretnym osobom, gospodarstwom lub grupom w rozkładzie dochodów. Po drugie, środki pomocowe z UE mogą oddziaływać dwójako na podział dochodów – bezpośrednio i pośrednio, co zwiększa złożoność analizy. Po trzecie, fundusze oddziałują na zróżnicowanie dochodów poprzez wiele kanałów, a wpływ ten jest często rozłożony w czasie.

Niniejsze opracowanie ma na celu: 1) nakreślenie ogólnych ram oddziaływania funduszy unijnych na zróżnicowanie dochodów w Polsce oraz 2) ilościowe oszacowanie wpływu dwóch rodzajów funduszy – dopłat bezpośrednich oraz rent strukturalnych – na zróżnicowanie dochodów gospodarstw domowych w Polsce w okresie 2005–2010. Do badania wykorzystano jednostkowo nieidentyfikowalne dane z badań budżetów gospodarstw domowych GUS.

Analiza empiryczna wpływu dopłat bezpośrednich oraz rent strukturalnych na nierówności dochodów w Polsce prowadzi do wniosku, iż oba te źródła dochodów łącznie powodowały zmniejszenie się zróżnicowania dochodów w porównaniu ze scenariuszem, w którym te kategorie zostałyby pominięte. Bardziej szczegółowa analiza pokazuje jednak, że spadek rozpiętości dochodów był jedynie efektem rent strukturalnych, dopłaty bezpośrednie natomiast oddziaływały w kierunku zwiększania rozpiętości dochodowych gospodarstw domowych, co wynikało prawdopodobnie stąd, że ich beneficjentami byli przeważnie wielkoobszarowi rolnicy.

*Słowa kluczowe:* Gini, nierówności, UE; integracja europejska, fundusze unijne

## **The Impact of European Funds on Income Inequality in Poland – the Example of Direct Payments and Structural Pensions**

### *Summary*

The increased inflow of EU-funds influenced income inequality in Poland through various channels. A precise estimation of this impact is a very complex research problem. First, it is often not possible to identify the funds' beneficiaries (persons, households, groups) in the income distribution. Second, European funds may influence income inequality in a direct or (and) indirect way, which makes the analysis of this impact more complex. Third, European funds influence income inequality through many channels and this impact is often spread over time.

This survey is aimed at 1) framing the very general aspects of the influence of European funds on income inequality in Poland and 2) estimating the impact of direct payments and structural pensions on income inequality in Poland in the period 2005–2010. The data used to carry out the calculations come from the Polish CSO household budget surveys.

The analysis revealed that the joint effect of direct payments and structural pensions on income inequality in Poland was negative throughout the analyzed period, i.e. these categories of funds caused inequality to decrease. A more detailed analysis shows that the decrease in income disparities was due to structural pensions. Direct payments led to an increase in income inequality, which resulted most probably from the fact that their beneficiaries were mainly richer income groups – large landowners.

*Keywords:* Gini, inequality, EU; European integration, European funds

JEL: D63, F15